

התלמידים? הוציאה כתב מידה ותונה לו אמר לה: לך זכי במקומו
אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר זה מתן שכרו
בעה"ז ולעה"ב איני יודע כמה.

ויש לומר כי דוקא מצות ציצית עמדה לו בעזר וסיוע, כי מעלת מצות
ציצית להורות כי בנין אתם לה' אלקיכם גם כשאינם עושים רצונו
של מקום, ולכן גם בעת שעשה עבירה ולא עשה רצון ה', עמדה לו
הציצית והגינה עליו לבל יחטא.

[כמו כן מעשה שהיה עם הרה"ק המהר"ד מבעלז ז"ל ע"ש שאחד
מחסידיו בנו היחיד התחבר עם נכריה ורצה להתחתן עמה. האב הגיע
שבור ורצון לפני המהר"ד שינסה לשכנע את בנו לבל יתחתן עם
אותה מרשעת. ביקש המהר"ד שיביא את הבן לפניו ויודיע לו שלא
ידבר עמו כלל בענין החתונה, העיקר שיבוא. כששמע הבן את התנאי
הסכים ובא לפני המהר"ד. אמר לו המהר"ד אכן לא אמנע זאת
ממך, ואף אומר אני שעל אביך להשתתף בחתונתך. אבל אבקש ממך
שלפחות ציצית תניח תחת המלבושים, אף אחד לא יראה זה ישמש
לך למגן. הבחור הסכים ולאבא לא היתה ברירה והוצרך לבוא לחתונה
של בנו עם אותה גויה.

בחתונה שהחלו לרקוד, והבחור שלנו הרבה לשתות יין עד נעשה לו
חם, הוריד את הבגדים העליונים ונגלה לכל הגויים הציצית שלו,
ובזה נגלה לכל הגויים כי עדיין שומר הוא אמונים לדת היהודית
החלו להכות אותו עד זוב דם, ואם אביו לא היה שם ומבריה אותו
היה מת שם].

מעשה נבוא ונבאר מהו שבסוף פרשת ציצית מזכירים "אני ה'
אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", וזאת על פי מה שכתב
החיד"א בספרו ראש דוד (פרשת שמות ד"ה אמנם), ונקדים חקירת
הראשונים דרחמנא אמר בגזרת בין הבתרים ועבדים וענו אותם
ארבע מאות ובפרטן אי אתה מוצא שישבו במצרים כי אם רד"ו וכו'.
וכבר עלו חומה שינויי טובא כמראה האופנים ומפרין פתיחו כאשר
נבאר בס"ד, ודבר שהיה בכלל מן הישוב דקושי השעבוד ועבודה קשה
אשר הפליאו לענות יצא הפסדם בשכרם כי שיעור הגלות דבעו
למעבד ת' שנה רמו אנפשייהו כובד אבן ונטל הער"ל בשנים מועטות
וכו' כאשר מפורסם טעם זה בספרי המפרשים ואסמכיה על מאמר
רד"ל כידוע. האף אמנם כתבו ז"ל דהאי שינויאי אינו מן הישוב רק
במונח דישאל האב בני אל חי ונקראו בנין למקום, דאם כבנים דין
הוא דקושי השעבוד יעלה ויבא חשבון שנים הבאות וכמ"ש
פ"ק דבתרא (י). במשל האב שכעס על בנו כו'. אבל אם יש לנו דין
עבדים קושי השעבוד לא יוסף כח לישועת ישראל לפני זמנם כי הרב
שכועס על עבדו כל המקניטו ומעבידו עושה נחת רוח לרבו ונוקם
נקמתו כו' ע"כ.

נמצא כי ביציאת מצרים כשיצאו ישראל קודם זמנם נתברר כי דין
בנים לנו, וזאת על אף שהיו במצב של "ואת ערום ועריה" ללא
מצוות, ולא עושים רצונו של מקום, אבל בגלל אהבתו של הקב"ה אל
בניו בחר בהם. וזה השייכות בין מצות ציצית ליציאת מצרים אשר
בשניהם מוכח כי גם שאינם עושים רצונו של מקום נקראים "בנים".

התנא בהגדה של פסח אומר: "מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי
אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק".
ונתקשו המפרשים מדוע בחרו את מקומו של רבי עקיבא בעיר בני
ברק, וכדברי הגמרא בסנהדרין (ב:): "ת"ר, צדק צדק תרדף, הלך אחר
חכמים לשיבה. אחר רבי אליעזר ללוד אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור
חיל אחר רבי יהושע לפקיעין אחר רבן גמליאל ליבנה אחר רבי
עקיבא לבני ברק וכו'?"

אלא הגמרא במסכת בבא בתרא (י). מביאה: שאל טורונסורופוס הרשע
את ר"ע: אם אלהיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם? א"ל:
כדי שניצולו או בהן מדינה של גיהנם. א"ל: [אדרבה] זו שמחייבתן
לגיהנם, אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על
עבדו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו
והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא כועס עליו ואתם
קריון עבדים שנאמר כי לי בני ישראל עבדים אמר לו ר"ע אמשול לך
משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית
האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד
והאכילו והשקהו כששמע המלך לא דורון משגר לו ואנן קריון בנים
דכתיב בנים אתם לה' אלהיכם אמר לו אתם קרויים בנים וקריון
עבדים בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרויים בנים ובזמן
שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרויים עבדים ועכשיו אין
אתם עושין רצונו של מקום אמר לו הרי הוא אומר הלא פרוס לרעב
לחמך ועניים מרודים תביא בית אימתי עניים מרודים תביא בית
האיידא וקאמר הלא פרוס לרעב לחמך. ע"כ.

הרי לנו כי שיטת רבי עקיבא אשר על אף שאין עושין רצונו של מקום
נקראים בנים, וממילא בליל הסדר בזמן יציאת מצרים נתברר כי גם
כשאין עושים רצונו של מקום נקראים בנים, לכן מן הראוי לערוך את
הסדר במקומו של רבי עקיבא שפסק כך.

בזה יבואר עוד מנהג ישראל קודש ועוד מזמן הגמרא כפי שמובא
בירושלמי (בבא בתרא פ"א ה"ד), שהיה מנהג לאסוף מעות לפני חג

הפסח לקניית מצות ושאר צרכי החג לצרכים. וכן פסק הרמ"א (ס'
תל"ט סעיף א'): ומנהג לקנות חיטים לחלקן לעניים לצורך פסח. ע"כ.

והקשו המפרשים, מדוע תיקנו חז"ל דין של "קמחא דפסחא" דוקא
בפסח ולא בשאר הרגלים?

השער הציון (ס' תע"ט סק"ב) מביא טעם בשם הזוה"ק: משום
שבפסח יושב האיש לפני השולחן ואומר "כל דיכפין ייתי ויכול כל
דיצריך ייתי ויפסח", וכדי שלא תהיה כאמירה בעלמא, נותן קמחא
דפסחא - שלא ישארו עניים רעבים בעירו.

אולם לפי המעשה עם רבי עקיבא יש לפרש, שהרי ביקש
טורונסורופוס הרשע לומר, שיהא אסור לפרנס עניים, משל למלך
שכעס על עבדו ומנע ממנו מים ומזון, ודאי שיכעס על מי שיפרנסו.
ענה לו רבי עקיבא: דין בנים לנו, ומלך שכעס על בנו, הרי ישגר דורון
למי שיאכילו וישקהו. ע"ש.

נמצא שבנתנית צדקה אנו מעידים, ששם "בנים" לנו אצל הקב"ה,
ולא ח"ו "עבדים". וכן כתב הרמב"ם בענין נתינת צדקה, (פ"י מהלכות
מתנות עניים ה"ב) וז"ל: וכל ישראל והנולה אליהם כאחים הם,
שנאמר "בנים אתם לה' אלקיכם", ואם לא ירחם האב על האב מי
ירחם עליו. ע"ל.

ומכיון שבלילה הקדוש הזה מתברר כי בנים אנו להש"ת, גם כשאין
עושין רצונו של מקום, כפי שמתברר בנתנית צדקה לכן מן הראוי
להרבות בנתנית צדקה דוקא לפני ליל הסדר.

בזה יבואר עוד, מה שכתב הטור (סימן ת"צ) כי תחיית המתים תהיה
בפסח. יע"ש.

הגמרא בסנהדרין (לט.) מביאה: אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו,
אלקיכם כהן הוא, דכתיב (שמות כה, ב) "ויקחו לי תרומה", כי קבריה
למשה במאי טביל, וכי תימא במיא, והכתיב (ישעי' מ, יב) "מי מדד
בשעלו מים", אמר ליה, בנורא טביל, דכתיב (שם סו, טו) "כי הנה ה'
באש יבא", ומי סלקא טבילותא בנורא, אמר ליה, אדרבה עיקר
טבילותא בנורא הוא, דכתיב (במדבר לא, כג) "וכל אשר לא יבא באש
תעבירו במים".

בתוספות (ד"ה במאי) נתקשו, מדוע לא תמה אותו מין על עצם הדבר
שנטמא הקב"ה כאשר קבר כביכול את משה רבינו, הלא 'אלקיכם כהן
הוא' ואיך נטמא, וזה לשונם: "הא לא קשה ליה היאך נטמא, דישראל
נקראו בנים למקום", וכן איתא בתוספות הרא"ש: "הא לא קשיא ליה
היאך נטמא, דישראל נקראו בנים למקום, דכתיב (דברים יד, א) 'כי
בנים אתם לה' אלקיכם", וכהן מותר לטמאות לבנו שהוא אחד
משבעה קרובים.

אלא שיש לשאול שאלה זו גם לענין תחיית המתים, הגמרא
בסנהדרין (קיג.) אומרת, כי מפתח של תחיית המתים לא נמסר ביד
שליח, והכיצד הקב"ה יטמא למתים כדי להחיותם והלוא כהן הוא?

אלא כיון שבנים אנו להש"ת, כהן מותר לו להיטמאות לשבעה
קרוביו, ומכיון שבליל הסדר נתגלה כי גם רשעים הם בגדר של בנים
להש"ת, לכן דוקא בפסח תהיה תחיית המתים (עי' ספר בני יששכר
מאמרי חודש תשרי מאמר ב' אות ט').

עוד יבואר בזה מהו שאומרים בהגדה של פסח "ברוך המקום ברוך
הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא", מה ענין להזכיר נתינת
התורה לעם ישראל בליל הסדר? ועוד מה שייכות נתינת התורה
ל"ארבעה בנים דיברה תורה"?

הגמרא במסכת שבת דף פח: מביאה את הויכוח שהיה בין המלאכים
משה רבינו למי ראוייה התורה לעם ישראל או למלאכים.

שואלים כל המפרשים, לכאורה הצדק עם המלאכים, הרי ידוע דברי
הירושלמי שהקב"ה מקיים את התורה כולה, ואחת מהלכות חושן
משפט היא ההלכה של "בר מצרא" שאומרת, שכאשר פלוני רוצה
למכור את הקרקע שלו או הדירה שלו, הרי שיש לשכן הוא "בר
מצרא" זכות קידמה, והוא קודם לקנות יותר מאשר שאר קונים
שאינם גרים בסמוך לקרקע או הדירה. ואם כן התורה שהיתה בשמים
והמלאכים גם הם נמצאים בשמים, אם כן קודמים לבני ישראל
שנמצאים על הארץ מדין של "בר מצרא"?

הש"ך (ח"מ סימן קע"ה) סובר שבבן אין דין של בר מצרא. והבני
יששכר (מאמר י"א אות חיים חודש תשרי) כתב, שמכך שמועילה
תשובה לעם ישראל, זוהי הוכחה שאנחנו בנים למקום, כי אב שמחל
על כבודו - כבודו מחול (קידושין לב). לכן א"ל הקב"ה למשה רבינו,
אחוז בכסא כבודי שלשם מגעת התשובה, כדאיתא ביומא (פז.) גדולה
תשובה שמגעת עד כסא הכבוד והחזר להן תשובה, שיש לעם ישראל
דין של בנים ולא שייך דינא דבר מצרא.

נמצא כי בלילה הזה נתברר כי עם ישראל ראויים לקבל את התורה כי
יציאתם ממצרים קודם הזמן הוכיחה כי דין בנים להם ולא שייך
טענת בר מצרא למלאכים. וזהו הטעם לאמירה בליל הסדר: "ברוך
שנתן תורה לעמו ישראל ... כנגד ארבעה בנים דיברה תורה".